

Onlineszótár-használati szokások vizsgálata Magyarországon

A szótárhasználati kutatások a lexikográfiában fontos vizsgálati területnek számítanak. Az elmúlt évek során – a felhasználó-központú megközelítés megerősödésének köszönhetően – egyre több az online szótárak használatával foglalkozó vizsgálat. Az utóbbi években az egyik legfontosabb, szótárhasználatra vonatkozó komplex, átfogó kutatást a mannheimi Institut für Deutsche Sprache végezte (BZVelexiko: Müller-Spitzer, szerk. 2014). A mannheimi projekt keretében kérdőíves felméréssel gyűjtöttek onlineszótár-használati adatokat, melyeket statisztikai módszerekkel dolgoztak fel. Ugyanakkor a nemzetközi kutatásokhoz képest a magyar szakirodalomban kevés a(z online) szótárak használatára vonatkozó kutatás (pl. Kontra 1997, Márkus és Szöllősy 2006).

A mannheimi felmérés módszereit használtam fel arra, hogy vizsgálatot végezzek a magyarországi onlineszótár-használati szokásokról. A vizsgálatom két részből állt: az egyik részében a kérdőíves felmérést kisebb módosításokkal, magyarországi környezetben megismételtem, összesen 294 fő (zömében fordítók, nyelvtanárok és idegennyelv-szakos hallgatók) részvételével (ennek eredményeit lásd Gaál 2016). A másik részben mélyinterjúkat készítettem a kérdőívet kitöltők említett három nagy csoportjának egy-egy képviselőjével. Az empirikus kutatás fő célja az volt, hogy adatokat szolgáltatson a magyarországi onlineszótár-használatról és az online szótárak használóival kapcsolatban. Előadásomban a három interjú feldolgozása, kiértékelése során szerzett tapasztalatokról számolok be. Kutatásomban az ún. kevert módszertant (mixed methods) alkalmaztam, amely magában foglal kvantitatív és kvalitatív módszereket. A kutatásban az interjúk képviselik a kvalitatív megközelítésmódot. Az interjúkhoz Kvale (2005) hétlépcsős modelljét vettem alapul, melynek keretében egyedülálló, félig strukturált interjúkat készítettem a szótárhasználókkal. Az interjúk azzal a céllal készültek, hogy a kérdőíves felmérésből származó adatokat ellenőrizzék, kibővítsék és tovább árnyalják. Az interjúkhoz kapcsolódó hipotéziseim a következők:

- Feltételezem, hogy az interjúkból kapott információk nagyjából megerősítik a mannheimi és a saját (magyarországi) kutatás kérdőíves részéből származó eredményeket.
- A három interjúalany válaszai között nagyobb mértékű eltérések mutatkoznak, köszönhetően a különböző szakmai háttérnek és az egyéni szokásoknak, preferenciáknak.

Az interjúkból származó adatok zömében megerősítették a kérdőíves felmérés eredményeit: az interjúalanyok nagyon gyakran használnak online szótárakat, főként szakmai célokra használják azokat, illetve többnyire az ingyenes szótári tartalmakat részesítik előnyben. További hasonlóság a kérdőíves válaszokkal, hogy a megbízhatóságot, a naprakészséget, az áttekinthetőséget és a sebességet sorolták a legfontosabb szótári jellemzők közé. A multimédiás lehetőségek közül a kiejtést segítő hangfájlokat kedvelik a leginkább, és a hagyományos, nyomtatott szótári szócikkekhez hasonló megjelenítést utasítják el a leginkább. Az interjúalanyok egymáshoz viszonyított válaszai sok hasonlóságot mutattak. A fő különbségek a használt szótárfuttatási eszközök (minden alanynál más volt a leginkább preferált eszköz), néhány szótári jellemző (áttekinthetőség, multimédia szerepe), valamint a szócikkek dizájnjának megítélésében mutatkoztak.

A kutatásból származó eredmények adatokat szolgáltatottak a magyar szótárhasználók onlineszótár-használati szokásairól és szótárakkal kapcsolatos elvárásairól, és kiindulópontként szolgálhatnak további szótárhasználati vizsgálatokhoz.

Irodalom

- Gaál P.** (2016) Onlineszótár-használat Magyarországon (OHM) – egy kérdőíves szótárhasználati felmérés eredményei I–II. (Megjelenés alatt: *Alkalmazott Nyelvtudomány*)
- Kontra M.** (1997) Szótárhasználók a magyar szótárírás aranykorában. In: Kiss G. – Zaicz G. (szerk.) *Szavak – Nevek – Szótárak. Írások Kiss Lajos 75. születésnapjára*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete. 228–232.
- Márkus K. – Szöllősy É.** (2006) Angolul tanuló középiskolásaink szótárhasználati szokásairól. In: Magay T. (szerk.) *Szótárak és használói*. (Lexikográfiai füzetek 2.) Budapest: Akadémiai Kiadó. 95–116.
- Müller-Spitzer, C.** ed. (2014) *Using Online Dictionaries* (Lexicographica Series Maior 145.) Berlin\Boston: Walter de Gruyter.
- Kvale, S.** (2005) *Az interjú – Bevezetés a kvalitatív kutatás interjútechnikáiba*. Budapest: József Műhely.